

Peygamberimiz ve gayri müslimler

Muhammedî Risâlete bakan kimse, onun insan onurunu koruduğunu, değerini yükselttiğini görür. İnsanlar, ister müslüman ister gayri müslim olsunlar, Âdem - aleyhisselâm-'ın çocuklarıdır.

Yüce Allah Adem oğullarının hepsini değerli kılmış ve bu hususta şöyle buyurmuştur:

"Biz, hakikaten insanoglunu değerli kıldık. Onları, (çeşitli nakil vasıtaları ile) karada ve denizde taşıdık; kendilerine güzel güzel rızklar verdik; yine onları, yarattıklarımızın birçoğundan cidden üstün tuttuk." (İsrâ, 70)

İnsan olarak herkesin Rabbi karşısında temel hakları vardır. Onları Allah'ın huzurunda farklı kılacak olan, taşıdıkları Allah korkusu, iman ve güzel ahlakın derecesidir. Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- bu temel insani noktayı gayri müslimlerle ilişkisi ve onlara karşı davranışlarında açık ve net bir biçimde ortaya koymaya gerçekten özen göstermiştir.

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- sahih bir hadis-i şerifinde şöyle buyurmuştur:

"Cenaze gördüğünüzde sizi geçinceye kadar ayağa kalkın."

Yine bir gün önünden bir cenaze geçti. Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- ayağa kalkınca onun bir Yahudi cenazesi olduğu söylendi.

"O da bir insan değil mi?"¹

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- gayri müslim hastaları da ziyaret ederdi. Hastalığı ilerlediğinde amcası Ebu Talib'i ziyaret etmiştir. Bir başka seferinde hastalanan Yahudi bir delikanlıyı ziyarete gitmiştir.²

Gayri müslimlerin komşuluk haklarına saygı konusuna özen göstermiş ve bu hususta şöyle buyurmuştur:

"Allah katında arkadaşların en hayırlısı, arkadaşına hayırlı olandır. Allah katında komşuların en hayırlısı ise komşusuna hayırlı olandır."³

Hadisin gayri müslim olanlar dâhil bütün komşuları kapsadığı söylenmiştir.

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- kendisine uymayanların özgürlüklerini ellerinden almak için gelmemiştir. Bilakis onlara eşi zor görülür bir hoşgörü ile muamele etmiştir. Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- diğerleriyle ilişkisinde uyduğu prensiplerin en önemlisi şuydu:

Dinde Zorlama Yoktur!

Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem- ve ashabı, hakkın İslamiyet'e tâbi olmakta olduğuna kesin surette inanıyorlardı. İslamiyet, önceki peygamberlerin risaletlerinin de tamamlayıcısı idi. Buna rağmen hiç kimseyi İslam'a girmeye zorlamadılar. Kur'an-ı Kerim bunu şu buyruğu ile açıkça beyan etmiştir:

"Din(i seçme)de zorlama yoktur. Doğru yol sapkınlıktan ayrılmıştır." (Bakara, 256)

Dolayısıyla hiç kimse, zorlayan çocuklarının iyiliğini isteyen baba ve zorlanan babasının şefkatinden kuşku duyulmayacak evlat dahi olsa başkasını İslam'a girmeye

¹ İmam Buhari-İmam Müslim

² İmam Buhari (1356)

³ İmam Tirmizi (1944), Elbânî Sahih olarak nitelemiştir.

zorlayamaz. Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- bizzat kendisi insanları bu dine girmeye zorlamaktan sakındırılmıştır.

Yüce Allah buyurdu ki:

"Eğer Rabbin dileseydi, yeryüzündekilerin hepsi elbette iman ederlerdi. O halde sen, inanmaları için insanları zorlayacak mısın?" (Yunus, 99)

İslamiyet, gayri müslimlere kendi dinlerinde kalma hürriyeti tanımakla kalmamış, hatta inançlarına göre ibadet ve merasimlerini icra etmelerine izin vermiş, ibadet mekanlarını korumuştur. Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- manastırlarda kalanlara müdahale edilmesini yasakladı. Kendisi bir kez dahi gayrimüslimlerin mabetlerine dokunmamıştır. Sahabe ve halifeleri O'nun bu tutumu iyi kavramışlardı. Bu yüzden, komutanlara ibadethanelere dokunmamalarını, buraları yıkmamalarını ve el koymamalarını, fethedilen beldelerin halklarının sosyal hayatlarını, evlilik, boşanma vb. ilişkilerini kendi inanç ve anlayışlarına göre düzenlemelerine izin vermelerini emrederlerdi.

Başkalarına karşı adalet değerleri:

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- müslüman ve gayri müslim, bütün insanlar arasında adaleti emretmiştir.

Kur'an-ı Kerim'de şöyle geçmektedir:

"Allah size, mutlaka emanetleri ehli olanlara vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emreder. Allah size ne kadar güzel öğütler veriyor! Şüphesiz Allah her şeyi işitici, her şeyi görücüdür." (Nisâ, 58)

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- aldığı ayet-i kerimeleri en güzel şekilde hayata geçirmiştir. Ayette geçen emir, şahıslarına, din veya ırklarına bakılmaksızın bütün insanlar arasında adaleti sağlamaya yönelikti. Hak sahibi, müslümanlara zulmeden biri olsa, herkes tarağın dişleri gibi eşitti ve hakkının verilmesi gerekirdi. Kur'an-ı Kerim, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'e Kitap Ehli kendisine gelerek hakemliğine başvurduklarında adalet ile hükmetmesini emretmiştir:

"Ve eğer hüküm verirken, aralarında adaletle hükmet. Allah âdil olanları sever." (Mâide, 42)

Otuzdan fazla sahih hadis-i şerifte Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- anlaşma yapılmış kimsenin hakkına vurgu yapmıştır. "Muâhid" olarak geçen bu kimse, müslümanlarla arasında bir anlaşma bulunan kişidir. İşte bu hadis-i şeriflerden bazıları:

*"Kim bir anlaşmalıyı öldürürse cennetin kokusunu bile alamaz. Halbuki onun kokusu kırk senelik mesafeden hissedilir."*⁴

*"Kim bir anlaşmalıya zulmeder, hakkını kısar veya taşıyabileceğinden fazlasını yüklerse veya haksız yere bir şeyini alırsa, hüküm günü onlardan ben davacı olacağım."*⁵

*"Kim bir anlaşmalıyı haksız yere öldürürse Allah ona cenneti haram kılar."*⁶

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- insanlara işkence etmeyi yasaklamış ve İnsanın müslüman olmasını şart koşmamıştır:

*"Yüce Allah dünyada insanlara işkence edenlere işkence edecektir."*⁷

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- İslam toplumunda yaşayan gayri müslimlerin mal, can ve namus güvenliklerini korumuş ve güvence altına almıştır. İslam toprakları

⁴ İmam Buhari (6914)

⁵ İmam Ebu Davud (3052), Elbânî Sahih olarak nitelemiştir.

⁶ İmam Ahmed (19864), İmam Ebu Dâvud (2760), Elbânî Sahih olarak nitelemiştir

⁷ İmam Müslim (2613)

üzerinde buldukları müddetçe ne müslümanlar, ne de toplumun diğer grupları tarafından bunlara saldırılabilir.

Başkalarına güzel davranma:

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- öğretileri geride çok önemli bir prensip bırakmıştır ki o da şudur: Aslolan müslümanın bütün yaratılmışlara güzel davranmasıdır.

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- buyurdu ki:

"Ben ancak güzel ahlakı tamamlamak için gönderildim."⁸

Güzel ahlak, müslüman ve gayri müslim, herkese eşit olarak gösterilir.

Milletler arasında birlikte yaşama ve işbirliği bütün insanlığın ihtiyaç duyduğu bir konudur. Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- getirdiği risalette her boyutuyla merhamet ve değişik boyutlarıyla güzel geçinme ile emrolunmuştur. İlgili ayet-i kerimelerden birinde şöyle buyrulmaktadır:

"Allah, sizinle din uğrunda savaşmayan ve sizi yurtlarınızdan çıkarmayanlara iyilik yapmanızı ve onlara âdil davranmanızı yasaklamaz. Çünkü Allah, adaletli olanları sever." (Mümtehine, 8)

İslam âlimleri ayet-i kerimede geçen "el-birr" kavramını, zayıflara şefkat, fakirlere yardım, açları doyurma, çıplağı giydirme, tatlı konuşma, -koru ve zillet üzere değil-merhamet, -ortadan kaldırma imkanı bulunmasına rağmen- komşulukta verdikleri sıkıntıya korku veya tamah sebebiyle değil nezaket adına katlanma, hidayete ermeleri ve bahtiyarlar zümresinden kılınmaları için dua etme, dini ve dünyevi konularında onlara karşı dürüst olma, içlerinden birinin eziyetine maruz kalındığında bunu yaymama..⁹

Gayri müslim akrabalara güzel muamele o derce vurgulanır ki anne babaya iyilikle birlikte farz derecesine yükselir. Esmâ binti Ebu Bekir -Allah ondan râzı olsun- anlatıyor:

"Annem bana Kureyş ile anlaşma yapıldığı zaman gelmişti. Annem o zaman müşrikti. Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'e:

-Ey Allah Rasûlü! Annem bana geldi. Kötü bir durumda (bakıma muhtaçtır). Anneme sıla yapayım mı (ona iyilik edeyim mi)?" diye sordum.

Buyurdu ki:

"Evet, annene iyilik et."¹⁰

-Hıristiyanlardan oluşan- Necran heyeti, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'i görmek üzere Medine'ye geldiğinde, ikinci namazından sonra mescide girdiler. İbadet vakitleri geldiğinde buldukları yerde ayın icra etmek üzere kalktılar. Sahabe onları engellemek isteyince Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-:

"Onlara dokunmayın" buyurdu.

Bunun üzerine Doğu'ya yönelerek ibadetlerini icra ettiler.

Âişe -Allah ondan râzı olsun- anlatıyor:

"Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- vefat ettiğinde zırhı bir Yahudi'de rehindi. Âilesinin nafakası olan otuz ölçek arpa karşılığı verilmişti."¹¹

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- müslümanlara himayeleri altında yaşayan zimmîlere iyi davranmalarını, onlardan geçime muhtaç olanlara yardım etmelerini emrederdi. Devlet, müslüman zimmi ayırımı yapmaksızın bütün fakirlerden sorumluydu.

⁸ İmam Ahmed (8729),

⁹ Bak. Karafî, *el-Furûk* (3/15)

¹⁰ İmam Buhari-İmam Müslim

¹¹ İmam Buhari-İmam Müslim

Onlara ve baktıkları kimselere, insana yakışır bir geçim sağlamayı üstlenmeliydi. Sonuçta zimmîler de İslam devletinin yurttaşları idi. Devlet, yurttaşlarının tamamından sorumlu olurdu.

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- buyurdu ki:

*"Hepiniz çobansınız ve her çoban bakmakla yükümlü olduğu varlıklardan sorumludur."*¹²

İkinci Halife Ömer -Allah ondan râzı olsun-, Şam'a gittiğinde hıristiyanlardan bir topluluğa uğradı. Bunlar, kendilerine toplanan vergilerden pay verilmesi kesin olan bir gruptu. Çaresizlik, yaşlılık ve yoksulluk gibi durumlara düştülerinde bunlara geçinme yardımı yapılıyordu.

Çalışma ve kazanç hürriyeti:

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- gayri müslimler için koyduğu ahitnamelerde, İslam topraklarındaki gayri müslimlerin çalışma ve kazanma hürriyetlerini garanti etmiştir. Onlar başkaları ile sözleşmeli olarak çalışabilecekleri gibi, kendi namı hesaplarına da çalışabilirler. Seçtikleri meslekleri özgürce icra edebilir, istedikleri ekonomik faaliyetlerde bulunabilirlerdi. Bu konuda müslümanlarla tamamen eşittirler. Alışveriş yapma, her türlü sözleşmeler akdetme hakları bulurdu. Faizden uzak durdukları sürece her tür mali işlem yapabilirlerdi.

Faiz, içki ve domuz ticareti ile topluma verebileceği zarar sebebiyle İslam'ın yasakladığı işler dışında her işi yapabilirlerdi. O zamana kadar yapa geldikleri işleri yapmaya devam edebilirlerdi. Yasak sadece kendileri veya toplumları için zararlı olabilecek işleri kapsamaktaydı.

Gayri müslimler, mülk edinme, zanaat ve meslekleri icra etme gibi her türden ekonomik özgürlüğe sahiptiler.

¹² İmam Buhari-İmam Müslim